

PRIVATIZACIJA IN SUVERENOST DRŽAVE

IZHODIŠČE

Koalicija za družbeno prenavo SINTEZA-KCD je kot pobudnica in članica Skupnosti Državljeni Proti Razprodaji (DPR) soorganizirala dve javni tribuni o problematiki odtujevanja in razprodaje slovenskih podjetij (v Ljubljani dne 7.1.2015 in v Mariboru dne 21.1.2015), ter strokovno razpravo z mednarodno udeležbo (v Ljubljani dne 9.4.2015). Aktivno smo sodelovali pri zbiranju in predaji 10.000 podpisov pod peticijo Preprečite razprodajo (zdaj jih je že 15.081) in pri organizaciji javnega protesta proti razprodaji. Na dveh tiskovnih konferencah smo predstavljali in argumentirano utemeljevali razloge proti nerazsodni razprodaji. Tribune in strokovne razprave so imele v javnosti velik odmev, dvorane so bile polne, razprava pa se je nadaljevala tudi na spletnih straneh, na družbenih omrežjih in v nekaterih medijih. V razpravi so sodelovala ugledna imena slovenske inteligence, pa tudi mladi brez zagotovljene delovne in socialne prihodnosti, kratka sprožil se je nekakšen intelektualni val samostojno razmišljajočih, ki so prispevali številne informacije, dognanja in spoznanja o tej problematiki.

OKVIRNA SPOZNANJA

V tej razpravi, ki traja že več kot pol leta, so se oblikovala nekatera temeljna spoznanja, ki jih moramo upoštevati pri vseh nadaljnjih razpravah in odločitvah o razprodaji slovenskih podjetij in bank.

1. Makroekonomske težave Slovenije so vztrajno naraščale: pomanjkanja lastniškega kapitala v podjetjih, nizko zanimanje tujih vlagateljev, nerazumno zadolževanje podjetij za prevzeme v obdobju 2005–2008, javno zadolževanje v obdobju 2009–2012 in na koncu uničenje kapitalskega trga skladov, delnic in podrejenih obveznic.
2. Precejšen, verjetno celo pretežen del slovenske ekonomske in finančne krize je neposredna posledica načrtnega napada ameriških »bonitetnih hiš« (Standard & Poors, Fitch, Moodys) na evropske države. Te hiše so zavestno in načrtno prikazovale slabšo finančno-gospodarsko situacijo ter večjo nestabilnost in razvojno ogroženost večine evropskih držav, tudi Slovenije. Cilj teh manipulacij je bil ekstremen dvig »cen« zadolževanja manjšim in manj razvitim državam in posledično veliki ekstra-profiti posojilodajalcev. Manipulacije so bile tolikšne, da so evropske države zagrozile z ustanovitvijo lastnih bonitetnih hiš.
3. Slovenija je bila med največjimi žrtvami teh manipulacij, saj je na politično-ekonomsko nestabilnost zaradi neupoštevanja načel tržnega gospodarstva, svoje zgodovinske ideološke razklanosti in nesposobnosti poenotenja pogledov glede družbenega razvojnega koncepta posebej občutljiva. Obresti za naše zadolževanje so se povzpele skoraj na 7% (Čufarjeva prodaja državnih obveznic v ZDA, 2013). Hkrati je Evropska komisija s podporo mednarodnih institucij (OECD, IMF, itd) zahtevala takojšnjo odprodajo slovenskih bank in podjetij po »stečajnih cenah«, torej globoko pod realno vrednostjo, kar predstavlja nesprejemljivo »razprodajo«. Danes se v Sloveniji prodaja skoraj sto podjetij ali delov podjetij, še vedno brez sprejete razvojne strategije, kar že sproža vprašanje slovenske suverenosti. Brez gospodarske suverenosti ni politične in tudi ne kulturne (jezikovne).
4. Zaradi šibkosti vseh zadnjih vlad le-te niso bile sposobne izvajati razvojne strategije, ter upravljanja in nadzora v podjetjih in bankah. Še več: pod tujimi pritiski in ob neodgovornosti

neoliberalnih ekonomistov je politika sprejela razprodajo kot nujno zlo, kot pravo in edino pot za izhod iz gospodarske krize ter temu priredila tudi zakonodajo (ukinitev AUKN ter ustanovitev DUBT in SDH).

Slovenija je v zadnjem desetletju zapravila veliko možnosti, da bi se v proces privatizacije normalno vključevalo tudi slovensko lastništvo, zato je zdaj potrebno s toliko večjim občutkom graditi prijazno poslovno okolje za inovativno podjetništvo, rehabilitirati vloge malih delničarjev ter ob neizbežnem in v realnem obsegu koristnem zunanjem kapitalu skrbno razvijati tudi domači kapitalski trg. Iskati je treba najboljše realne možnosti za ohranjanje lastnine v slovenskih rokah, ne pa vztrajati na razprodaji, ki je v večini primerov dokončna in nepovratna..

5. Histerična razprodaja slovenskih podjetij, ki jo praviloma diktirajo kupci, izvajajo pa lastniki, tj. banke (vključno z DUTB in SDH) ter vlada, je pogosto potekala in še poteka nepregledno (netransparentno). To izkoriščajo številne »svetovalne« agencije in posamezniki, ki trgujejo z »notranjimi informacijami« o stanju v podjetjih in bankah, pridobljenih iz raznih pregledov in »stresnih testov«, zelo drago pa jih plačujejo slovenske institucije.

Kronska primera takega početja sta podjetje Citigroup, ki svetuje slovenski vladi (najela ga je vlada gospe Bratušek) pri prodaji Telekoma, čeprav spada v širši krog podjetij najbolj verjetnega končnega kupca, nemškega Telekoma, ter Lazard Frères v primeru prodaje NKBM, ki je solastnik potencialnega kupca, madžarske banke OPT.

6. Civilna družba ima zelo omejene možnosti vpliva, a brez njenega enakopravnega dostopa do medijev in brez ustreznega sogovornika v institucijah oblasti ni možno pričakovati pozitivnih izboljšav upravljanja oz. potrebnih sprememb političnega, gospodarskega, družbenega in volilnega sistema.

Nedvomno bo civilna družba v bližnji prihodnosti postavila tudi vprašanja odgovornosti (osebne in objektivne) za »privatizacijo premoženja državljanov po stečajnih cenah«.

ALTERNATIVE VLADE G. MIRA CERARJA

Vlada, ki je prišla na oblast predvsem s poudarjanjem bolj poštene politike, ima edinstveno priliko (pa tudi obveznost), da začne aktivno usmerjati gospodarstvo s strateškim načrtovanjem, krepitvijo domačega kapitalskega trga, in uvajanjem prijaznega in transparentnega podjetniškega okolja ter hkrati prevzame neposredno odgovornost za uspešno poslovanje podjetij, ki so in bodo še v javni lasti. Potrebno je več-dimenzijsko razumevanje – poleg donosnosti ali cene so pomembna še delovna mesta, dobavitelji, ostajanje dobičkov v državi, ipd. Prav za uresničevanje take politike je ta koalicija in vlada g. Mira Cerarja dobila mandat državljanov.

Vlada RS je z zgornjimi okvirnimi spoznanji in dejstvi nedvomno seznanjena, če drugače ne, smo jo iz SINTEZE-KCD redno in sproti obveščali o ugotovitvah strokovnjakov in stališčih civilne in strokovne družbe ter glede razprodaje in uničevanja trga kapitala predlagali alternativne pristope in rešitve. Štiri pisma smo (med drugimi) naslovili tudi osebno predsedniku vlade g. Miru Cerarju. Ves čas smo poudarjali, da nismo proti privatizaciji nasploh, temveč proti nepregledni in nepremišljeni prodaji, ki je lahko nepovratno dejanje z velikimi posledicami za celotno družbo. Dva primera: a) prodaja Telekoma, b) nacionalizacija bank, ki so polovično že bile v zasebni lasti in razlastnjenje malih vlagateljev, nato pa re-privatizacija po stečajnih cenah. Nedvomno obstajajo tudi druge oblike privatizacije: soupravljanje zaposlenih, aktiviranje malih lastnikov, zadružništvo itd, kar bi podjetja ob boljšem upravljanju (zaposlenih-solastniki) ohranjalo tudi v trajni slovenski lasti.

Kot naš doprinos k pripravi Strategije upravljanja kapitalskih naložb države (KND) smo z našimi strokovnimi sodelavci pripravili komentarje, pripombe in predloge za dopolnitev ter jih skupaj s predlogom sprememb zakonov o upravljanju SDH in DUTB v sredini marca posredovali Ministrstvu za finance vlade RS. Priložili smo tudi izpolnjeno listo Kriterijev za razvrščanje 104 podjetij.

Nerazumna odtujitev in nenadzorovana razprodaja podjetij in bank kot oblika stabilizacije finančnih tokov kažeta na izrazito politično in personalno šibkost sedanje (in tudi prejšnjih) vlad. Hkrati pa ne moremo spregledati tudi organiziranega delovanja posameznikov in inštitucij, zlasti v finančno-

posredniškem sektorju, v smeri nadaljnjega plenjenja slovenskega gospodarskega in bančnega (posledično pa tudi znanstvenega in kadrovskega) potenciala, česar vlada še ni uspela zaustaviti v pričakovanem obsegu. To delovanje razumemo kot kriminal proti slovenskim nacionalnim interesom.

Trmastega vztrajanja vlade pri zastavljeni dinamiki razprodaje si ne znamo razlagati drugače, kot da se vlada kot edina v EU ne zna in ne upa upreti diktatu tujih institucij in kapitala. To, da vlada ni preverila javnega mnenja do razprodaje in da ne upošteva rezultatov anket o tem, pomeni, da se je zavestno odločila, da kot institucija in kot posamezniki prevzame vso odgovornost za to odločitev. Verjetno se zaveda, da število ljudi, ki tej razprodaji nasprotujejo, narašča, in da bo ob razkritih podatkih o posledicah prodaje Heliosa, Mercatorja, Žita, Ljubljanskih mlekarin itd, prej ali slej doseglo kritično maso, ki bo zahtevala objektivno in neposredno odgovornost za te prodaje.

Vse to nas sili, da v okviru nujnih reform gospodarskega sistema razmislimo tudi o nujnih reformah našega političnega sistema, zlasti volilne zakonodaje (nemški model), ki evidentno kot rezultat vsakih volitev določa negativno kadrovske selekcije v politiki ter neposredno vpliva na pomanjkljivo samostojnost DZ in šibko vlado ter ukvarjanje s samim sabo. Posledica tega je slabo upravljanje države in njenega premoženja ter umanjkanje nujnih reform praktično na vseh družbenih podsistemih.

VLOGA IN VPLIV CIVILNE DRUŽBE TER MEDIJEV

V Skupnosti »Državljeni proti razprodaji«, katere član je tudi SINTEZA-KCD, se zavedamo pomena politične stabilnosti, ki jo Slovenija po letih kratkoživih vlad nujno potrebuje, po drugi strani pa ne moremo sprejeti splošne razprodaje gospodarstva, bank, informacijske infrastrukture, itd, ki danes poteka. Toliko prej, ker se zavedamo posledic: ne grozi nam le odtujitev naše lastnine za mizerno ceno in dolgoročno prilaščanje dobička našega dela s strani tujega kapitala, ogrožena je že suverenost Slovenije. Razprodaji podjetij in bank bo sledila privatizacija infrastrukture, zdravstva, izobraževanja in kulture. Finančno-kapitalsko plenjenje že trga socialne mreže slovenske družbe in posega v samo bit narodne identitete. To nas postavlja pred težko dilemo: podpirati politično stabilnost, potrebno za izhod iz gospodarske krize, ali zahtevati trdo spremembo političnega sistema.

Ob teh dejstvih nas čudijo tudi nekateri mediji, ki vso pozornost nekritično namenjajo institucijam oblasti, spremljanje dogajanja v civilni družbi pa odklanjajo. To služenje vsakokratni oblasti prav gotovo krni ugled medijev, saj je daleč od pravih objektivnega poročanja. Tisoč aktivnih udeležencev naših tribun in posvetov, tudi z vrsto mednarodno priznanih strokovnjakov, ki resno in argumentirano obravnavajo ključna vprašanja našega razvoja, v naših medijih ne dobi niti toliko pozornosti kot nakladanje puhlih besed kakega poslanca.

Ugotavljamo, da temeljita razprava o nujnih bistvenih reformah našega gospodarskega in političnega sistema objektivno ni mogoča ob politiki medijev, ki prenašajo vse, kar prihaja iz hodnikov oblasti, strokovne razprave in predlogi civilne družbe pa praviloma ne najdejo medijskega prostora. Prav tako kot je naloga politike, da štiti javni interes pred zasebnim, je (oz. bo morala postati) naloga medijev, da omogoči enakopravno in argumentirano razpravo tudi z udeležbo predstavnikov civilne družbe.

Na nekaterih področjih, kot je zdravstvo, okoljevarstvo ali področje ščitenja potrošnikov je civilna družba v Sloveniji razmeroma dobro organizirana, povsem neorganizirana, razbita ali inertna pa je na področju politične organiziranosti, kjer bi lahko konstruktivno vplivala na boljše upravljanje države in njenega premoženja. Tako stanje je neposredna posledica negativnega odnosa politike do civilne družbe. Če hočemo to spremeniti, bo morala politika tudi na političnem področju razviti sistem formalnih povezav državnih institucij z organizmi civilne družbe, mediji pa omogočati konstruktiven dialog in odprto polemiko civilne družbe s strukturami in predstavniki oblasti.

Dokler civilna družba ne bo dobila enakovrednega pristopa do medijev in ustreznega sogovornika v institucijah oblasti, ne moremo pričakovati pozitivnih izboljšav oz. sprememb ne političnega, ne gospodarskega, ne družbenega sistema; skratka boljšega družbenega upravljanja.